

Toomas Tõnise
EOK peasekretär

SPORDIKORRALDUS

+

+

SISUKORD

SPORDIKORRALDUS	3
Spordi ja liikumisharrastuse erinevad vormid	3
Organiseerunud spordiharrastuse seos üldise majanduse ja ühiskonnakorraldusega	5
Spordikorraldus Eestis	6
Avaliku sektori institutsioonid ja spordiorganisatsioonid - ühised eesmärgid, erinevad rollid ja ülesanded.	9
Riigi keskvõim ja kohalikud omavalitsused Eesti spordis	9
Avaliku sektori spordi ja liikumisharrastuse eest vastutavad institutsioonid	10
Kultuuriministeerium	10
Teised ministeeriumid.	12
Hallatavad asutused ja riigi osalusega sihtasutused.	12
Maavanem ja maavalitsus	12
Kohalikud omavalitsused	12
Spordiorganisatsioonid	15

SPORDIKORRALDUS

SPORDI JA LIIKUMISHARRASTUSE ERINEVAD VORMID

Spordi- ja liikumisharrastust saab liigitada erinevate tunnuste alusel. Olgu need spordialad või spordialade rühmad, mängud, liikumisviisid või harjutused. Võimalik on liigitada sõltuvalt eesmärkidest või harrastajatest, näiteks liikumisharrastus või võistlussport, laste ja noorte sport või kesk- ja vanemaealiste (nn. 55+) sport, amatöörspord või profispord, samuti võimalik liigitada sõltuvalt tele- või publikuhuvist, OM programmi kuuluvateks ja sinna mittekuuluvateks spordialadeks. Kindlasti on neid võimalikke liigitusi veel ja veel ning õigus kõigil liigitajatel. Kõik oleneb, millised tunnused aluseks võetakse.

Käesolevas kogumikus käsitleme spordi- ja liikumisharrastust kõigepealt neljas olulises kategoorias – tunnusteks selle harrastuse korralduslik laad.

Siin ja edaspidi on parema mõistetavuse saavutamiseks kõik liigitamised ja kirjeldamised esitatud nn. „must-valgel“ skaalal. Igapäevaelu on musta ja valge segutoonide tõttu palju keerulisem.

Esiteks:

Organiseerumata harrastamine üksi, sõprade või perega. Eelduseks soov ja vaba tahe, aluseks ühised huvid või traditsioonid. Vaba aja veetmise üks võimalikke vorme, elustiili ja harjumuste osa. Igaühel õigus organiseeruda, liituda ühendustega või olla liitumata.

Teiseks:

Sportimine ja liikumine kui teenus, mida võimalik osta erinevatelt sporditeenuse pakkujalt. Kõige tüüpilisemad näited aeroobika- ja fitnessi klubid, jõusaalid, bowlingu ja keeglirajad. Kindlasti ka ratsa- ja kanuumatkad, golfimäng, squash ja tennis, jne., jne. Tugevad seosed esimese kategooriaga, mõneti ka selle üks realiseerimisvorm.

Kolmandaks:

Sportimine ja liikumine kui programmiline tegevus. Valdavalt õppeasutustes (koolieelsed ja koolid, ka kõrgkoolid) programmiline kehaline kasvatus, kaitsejõududes üldkehalise ettevalmistuse programmid ja raviasutustes või raviga seonduvalt kehalised harjutused ravi või rehabilitatsiooni eesmärgil. Eeldab kinnitatud programme, harjutuskavasid ja eesmärke. Üldreeglina kontrollitakse osalemist, arengut ja eesmärkide täitmist.

Neljandaks:

Organiseerunud spordiharrastus. Samalaadsete huvidega spordiharrastajad asutavad ühenduse või liituvad tegutseva ühendusega. Spordiklubi või spordiselts, mis on füüsiliste isikute ühendus, on Eesti organiseerunud spordiliikumise alus. Spordiklubid on eraõiguslikud juriidilised isikud, üldreeglina mittetulundusühingud. Sama spordialaga tegelevad spordiklubid on huvi korral liitunud vastava spordiala liiduks, samas maakonnas või linnas tegutsevad spordiklubid maakonna (linna) spordiliiduks. Võimalik on ühinemine ka tegevusvaldkonniti, näiteks koolisport, ülikoolisport, erivajadustega inimeste (puuetega) inimeste sport jms.

Sellesse kategooriasse kuuluvad ka sportimiseks ja liikumisharrastuseks, nii õpetamiseks kui treenimiseks moodustatud asutused – spordikoolid.

Kõik need korralduslike tunnuste alusel eristatud neli spordi- ja liikumisharrastuse vormi on olulised, teineteist mõjutavad ja otstarbekad sõltuvalt harrastajate huvidest, soovidest ning võimalustest.

Käesolevas kogumikuss keskendume peamiselt organiseerunud spordiharrastusele.

ORGANISEERUNUD SPORDIHARRASTUSE SEOS ÜLDISE MAJANDUSE JA ÜHISKONNAKORRALDUSEGA

Väga üldistatult ja taas nn. must-valgel skaalal saame rääkida kolmest spordikorralduse tüübist.

Esiteks:

Nn. Nõukogude Liidu mudel. Tsentraliseeritud, riigipoolsele juhtimisele ja kontrollile allutatud süsteem. Tulemuste ja harrastuse tsentraalne planeerimine ja finantseerimine. Võimutäiust ja otsustusõigust omab riik oma spordiinstitutsioonide kaudu. Sisuliselt on kogu spordikorraldus riiklikel struktuuridel ja selle asutustel. Samas väga madal või olematu vabatahtlike ühenduste roll. Spordi suhteliselt mahukas rahastamine riigieelarvest, mida võimaldab kõrge maksutamise tase. Inimesele töötasuna kätte suhteliselt vähe raha ja seega ka vähem valikuvõimalusi, samas riigi poolt pakutavate teenuste pakett, sh. ka sport suurem.

Teiseks:

Nn. USA mudel. Riigipoolne korralduslik tegevus spordi valdkonnas väike. Küll on sport oluline kooli, kolledži ja ülikooli tasemel. Spordi rahastamine riigi eelarvest suhteliselt madal. Samas tagab maksupoliitika ja majandusvabadus tööjõu müümisel või ettevõtluse arendamisel inimesele enam sissetulekuid kui tsentraliseeritud riigikorralduse puhul ja seega ka rohkem vabadust ise otsustada ja teenuseid osta. Ka selle mudeli puhul ei ole vabatahtlike ühenduste roll suur.

Kolmandaks:

Nn. Euroopa mudel. Lähtub traditsioonidest, mille kohaselt sport ja liikumisharrastus on sündinud ja areneb vabatahtlike ühenduste – spordiorganisatsioonide tegevuse kaudu. Siin väga oluline koostöö avaliku sektori, st. riigivõimu ja kohalike omavalitsuste ning spordiorganisatsioonide vahel. Tähtis on kindel ülesannete jaotus, vastastikune respekt ja koostöö. Riigipoolne tsentraliseeritus pigem vähene, suund hajutatusele ja initsiatiivile, majanduskliima pigem liberaalne kui ülereguleeritud. Maksupoliitika tagab üldreeglina maksude laekumise üldkasulike tegevuste tarbeks (sh. ka sport ja liikumisharrastus) ning ka inimeste sissetulekud töö või ettevõtluse eest loovad eelduse oma vaba aja sisustamise eest tasuda. Avalik sektor soosib spordiorganisatsioonide tegevust, kuna see kasulik nii inimestele kui ühiskonnale ja nii tervistavast, sotsialiseerivast kui majanduslikust aspektist lähtudes.

SPORDIKORRALDUS EESTIS

Alates 1989. aastast on Eestis juurutatud spordikorralduse nn. Euroopa mudelit.

Valik langetati II Eesti Spordi Kongressil (1989.a.), kus ligi 800 spordiliikumist esindava delegaadi poolt otsustati taastada inimeste vabal ühinemisel, demokraatlikel juhtimis- ja valimispõhimõtetel tegutsev ning spordialakesksest korraldusprintsipiist lähtuv organisatsioon.

Seda põhimõtet on järgitud Eesti spordiorganisatsiooni ülesehitamisel ja (re-)integreerimisel rahvusvahelisse olümpia- ja spordiliikumisse. Need põhimõtted on sätestatud Eesti Spordi Hartas ning 1998. ja 2005. aastal Riigikogu poolt vastu võetud Spordiseaduses.

2008.a. statistika põhjal on Eestis registreeritud ligikaudu 2200 MTÜ-dena tegutsevat spordiklubi ja 100 spordikooli. Spordiklubide tegevuse ulatust saab määratleda 100 spordiala ja liikumisvormi harrastava 200 tuhande inimesega, neist pooled 19-aastased ja nooremad.

Spordiseaduse mõistes tegutseb Eestis 63 spordialaliitu, 15 maakonnas ja 4 suuremas linnas on loodud kohalikku spordielu ühendavad spordiliidud.

Eestis on loodud palju üleriigilisi spordiliite ja ühendusi, kes ühendavad spordiklubisid spordiala tunnuse või sportliku tegevusvaldkonna järgi.

Eesti vabatahtliku spordiliikumise ühendorganisatsiooniks on Eesti Olümpiakomitee (EOK).

EOK ühendab 63 spordialaliitu, 19 maakonna ja linna spordiliitu ning 14 spordiühendust.

Spordiorganisatsioonid saavad tegutseda soodsates tingimustes, mille tagamisel on üldreeglina võtmepositsioonil avalik sektor, siis riigi keskvalitsus ja kohalikud omavalitsused. Vastastikkune usaldus, avalike huvide väärtustamine, koostöö ja tegutsemine nende ühiste huvide elluviimiseks on märksõnad, mis peavad iseloomustama avaliku sektori ja spordiorganisatsioonide koostööd.

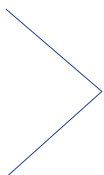
Skeemil lk 8 on esitatud Eesti organiseerunud spordiliikumine ülevaatliku joonisena. Skeemi vasakul poolel on spordiliikumist mõjutav avalik sektor oma institutsioonidega, keskel traditsiooniline ühinenud spordiorganisatsioon ja paremal kujuneb kommertssektor oma klubide ja teenust pakkuvate äriühingutega.

Skeemi saab vaadelda ka kolmes vertikaalses osas – kohaliktasand, maakondlik tasand ja üleriigiline tasand.

Organiseerunud spordiharrastusele ja tippspordile aluse kujundajana on nii iseseisev spordiharrastus kui programmiline kehaline kasvatus väga olulise tähtsusega. Sealt saavad alguse huvi ja harjumus, oskused ja teadmised.

Järgmisel lehel esitatud skemaatiline spordiorganisatsioonide struktuurijoonis on enamikes Euroopa riikides küllaltki sarnane. Erinevused sõltuvad riigi administratiiv-territoriaalsest süsteemist (näiteks Saksamaal liidumaad) või spordiorganisatsioonide ühinemise „korrustest“ (näiteks Rootsis on maakondlikud spordialaliidud), mis toob juurde enam vertikaalseid tasandeid, spordi keskorganisatsioonide arvust (näiteks Soomes nii olümpiakomitee kui spordi keskliit) või avaliku sektori spordiinstitutsioonidest (näiteks Leedus spordiamet).

+

+

EESTI SPORDORGANISATSIOONIDE SKEMAATILINE STRUKTUUR

AVALIK SEKTOR

VABATAHTLIK SEKTOR

KOMMERTSSEKTOR

EESTI SPORDI KONGRESS (kord nelja aasta jooksul)

RIIGIKOGU (kultuurkomisjon)

VABARIIGI VALITSUS

EESTI SPORDI NÕUKOGU

KULTUURIMINISTEERIUM

EESTI OLÜMPIAKOMITEE

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM
KAITSEMINISTEERIUM
SOTSIAALMINISTEERIUM

Audentese Spordikool

EESTI SPORDIALALIIDUD

EESTI SPORDIFÖDERATSIOONID

MAAVALITSUSED

OMAAVALITSUSLIIDUD

MAAKONNA SPORDILIIDUD
LINNADE SPORDILIIDUDKOHALIKUD OMAVALITSUSED
Linna/vallavalitsuse spordistruktuurKOMMERTSKLUBID
ÄriühingudSPORDIKLUBID
(MTÜ-d, füüsiliste isikute ühendused)Kohaliku omavalitsuse SPORDIKOOL
(huvikool)Eraõigusliku juriidilise isiku SPORDIKOOL
(erakool)

PROGRAMMILINE KEHALINE KASVATUS

ISESEISEV SPORDIHARRASTUS

AVALIKU SEKTORI INSTITUTSIOONID JA SPORDIORGANISATSIOONID - ÜHISED EESMÄRGID, ERINEVAD ROLLID JA ÜLESANDED.

Spordiliikumise üheks aluseks on koostöö ja rollide jaotus avaliku sektori - riigi ja kohaliku omavalitsuse institutsioonide ning vabatahtliku sektori - spordiorganisatsioonide vahel.

Lihtsalt seletades on riigi ja kohaliku omavalitsuste ülesandeks tingimuste ja eelduste loomine spordiharrastuseks ning spordiorganisatsioonide roll on inimeste ühendamine, treeningute, võistluste, koolituste ja muu sisulise sporditegevusega seostuva korraldamine lähtudes ühishuvist ja -eesmärkidest.

+

RIIGI KESKVÕIM JA KOHALIKUD OMAVALITSUSED EESTI SPORDIS

Riigi keskvõimu ja kohaliku omavalitsuse poolt loodavad tingimused saab rühmitada neljaks:

- 1) soodsa õigusruumi loomine – seadused ja teised õigusaktid, mis mõjutavad sportimist;
- 2) materiaalse baasi rajamine – spordiehitiste ja -rajatiste planeerimine, ehitamine ja osaliselt ka ülalpidamine;
- 3) spordiorganisatsioonide rahaline toetamine – spordiklubide, spordiliitude ja –ühenduste toetamine, nende poolt ellukutsutud projektide toetamine ja avalike teenuste osutamise tellimine klubidelt (näiteks: nn. „pearahad laste ja noorte sporditegevuse tellimisel klubidelt/spordikoolidelt);
- 4) koolitus ja programmiline kehaline kasvatus – õppeasutuste kehaline kasvatus, spordialane kõrgharidus avalik-õiguslikes ülikoolides. Ka kohalike omavalitsuste spordikoolide ülalpidamise saab siia liigitada.

+

Siia võib lisada ka viienda mõjuri, milleks on tunnustamine ja austamine, nii materiaalne kui moraalne, millega tõstetakse esile silmapaistnud sportlasi, treenereid, korraldajaid, toetajaid

Riigi keskvõimul ja kohalikel omavalitsustel on õigus ja kohustus initsieerida tegevusi ja programme, kui need aitavad kaitsta sportijate ja spordiga seotud isikute ohutust ja tervist, arendada eluliselt vajalikke oskusi ja kujundada eluviisi, anda täiuslikumat informatsiooni avalikes huvides.

Riigi keskvõimul ja kohalikel omavalitsustel on järelevalve funktsioon nende ressursside kasutamise üle, mida nad on spordiorganisatsioonidele eraldanud või kasutusse andnud.

AVALIKU SEKTORI SPORDI JA LIIKUMISHARRASTUSE EEST VASTUTAVAD INSTITUTSIOONID

Kultuuriministeerium

Riigi keskvõimu tasandil kuulub sport ja liikumisharrastus Kultuuriministeeriumi valitsemisalasse.

Vabariigi Valitsuse seadus sätestab:

- +
 § 62. Kultuuriministeeriumi valitsemisala
 (1) Kultuuriministeeriumi valitsemisalas on riigi kultuuri-, kehakultuuri-, spordi- ning muinsuskaitsetöö korraldamine ja kunstide edendamine, osalemine riigi meediatöö kavandamisel ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine. Spordivaldkonna koordineerimiseks on ministeeriumis loodud spordiosakond ja ametisse nimetatud spordi eest vastutav asekancler.

Kultuuriministeerium on oma arengukavas aastateks 2009 – 2012 sõnastanud vastutuse ja ülesanded järgnevalt:

-
 „Spordiorganisatsioonide ja institutsioonide tegevuse tagamine ning enam harrastatavatel spordialadel eneseteostuse võimaluste loomine“ ja „Spordi infrastruktuuri korrashoid ja arendus.“

Arengukava aastateks 2010 – 2013 sätestab kokkuvõtlikult:

- +
 „Tingimuste loomine spordiga tegelemiseks nii harrastuskui professionaalsel tasemel.“

Järgides ülalkirjeldatud järjestuses avaliku sektori rolli tingimuste loomisel, tegevuste initsieerimisel ja järelevalve korraldamisel reastivad Kultuuriministeeriumi põhitegevused spordis valdkonnas sellistena:

Kultuuriministeerium oli algatajaks spordiseaduse loomisel ning on algataja sellesse muudatuste ja paranduste sisseviimisel, ministeerium osaleb teiste seaduseelnõude kooskõlastusringil ja omab selle kaudu võimalust kaitsta spordiliikumise huve.

Kultuuriministeerium investeerib rahvusvahelise tähtsusega spordikeskuste väljaarendamisse (näiteks Tehvandi Spordikeskus), toetab investeringutega maakondlike tervisespordikeskuste väljaehitamist, Eesti Spordi Kongressil (2002.a.) esitatud ja kinnitatud igasse maakonda kaasaegse spordihoone, siseujula ja staadioni ehitamist, osaleb kohalike omavalitsuste spordiobjektide, eelkõige liikumisharrastust edendavate nn. lähiliikumispaijade rajamise/rekonstrueerimise kaasinvesteerijana.

Kultuuriministeerium toetab (subsideerib) spordiseaduses sätestatud alustel üleriigilisi ja maakondlikke spordiorganisatsioone oma põhi-kirjaliste eesmärkide täitmiseks, laste ja noorte spordi ning tippspordi arendamiseks, liikumisharrastuse edendamiseks, olümpiaettevalmistuse tagamiseks, rahvusvaheliste suurvõistluste korraldamiseks Eestis.

Kultuuriministeerium toetab rakendusuuringute ja spordialaste koolituste korraldamist, samas on kehalise kasvatuse ja spordialade kõrghariduse rahastamie hoovad Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas.

Kultuuriministeerium eraldab riiklikke spordistipendiume saavutuslikele tipp- ja noorsportlastele, teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid sportlaste ja treenerite premeerimiseks edu eest tiitlivõistlustel.

Kultuuriministeerium saab esitada Vabariigi Presidendi kantseleile nominente riiklike teenetemärkidega autasustamiseks.

Kultuuriministeeriumi korraldada on valitsuskomisjoni õigustega Eesti Spordi Nõukogu töö, see nõukogu valib esitatute seast riigi spordipremia kandidaadid ja suunab valiku kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele.

Kultuuriministeerium juhib ja koordineerib või osaleb mitmes olulises programmis:

- mis on seotud sportijate ja spordiga seotud isikute ohutuse ja tervise kaitsega, näiteks dopingukasutamise vastane tegevus, spordivõistlustel pealtvaatajate vägivalla vastane tegevus, sportlaste tervisekontroll, treenerite kutsekvalifikatsioon, erivajadustega inimeste sportimistingumused;
- mille eesmärk on arendada eluliselt vajalikke oskusi ja kujundada eluviisi, näiteks liikumisharrastuse riiklik arengukava ja ujumise algõpetus kõikidele 2. klassi lastele;
- et anda täiuslikumat informatsiooni avalikes huvides, näiteks Eesti Spordiregistri kujundamine riiklikuks registriks ja spordiorganisatsioonide, treenerite ja spordirajatiste info koondamine Spordiregistrisse, täiendatud Eesti Spordi Biograafilise Leksikon, Spordi Aastaramatud.

Kultuuriministeerium suhtleb teiste riikide spordi eest vastutavate ministeeriumite ja Euroopa tasemel spordistruktuuridega nii Euroopa Komisjonis kui Euroopa Nõukogus.

Kultuuriministeerium sõlmib toetuste andmiseks lepingu toetuse saajatega ning nõuab aruannete esitamist kasutatud ressursside kohta. Ministeeriumil on õigus kontrollida eraldatud toetuse kasutamise eesmärgipärasust (kui lepingus sihtfinantseerimise eesmärk) ja aruannete esitamise õigsust.

Teised ministeeriumid.

Spordi ja liikumisharrastusega seonduvaga tegelevad ka teised ministeeriumid, eelkõige Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium ja Kaitseministeerium, aga ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Keskkonnaministeerium (teed, looduskaitsealad, jms.)

Hallatavad asutused ja riigi osalusega sihtasutused.

Avalik sektor saab luua hallatavaid asutusi ja asutada riigi osalusega sihtasutusi (näiteks Sihtasutus Tehvandi Spordikeskus). Tulenevalt Eesti spordikorralduse mudelist ei ole selliste asutuste/sihtasutuste arv suur.

Maavanem ja maavalitsus

Vabariigi Valitsuse seadus (§ 39. Valitsusasutuste mõiste ja liigid) sätestab, et maavalitsused on valitsusasutused. Sama seadus (§ 88. Maavalitsuse staatus ja ülesanded) sätestab, et maavalitsus on maavanemat teenindav ning maavanema juhtimisel töötav valitsusasutus.

Maavalitsus koosneb maavalitsuse kantseleist ja osakondadest. Sport ja liikumisharrastus kuuluvad maavalitsuste struktuuris üldreeglina haridus- ja/või kultuuriosakonna haldusalasse ning detailsemad ülesanded spordi valdkonnas on kinnitatud osakonna põhimäärusega.

Spordiseadus sätestab, et maavalitsuse haldamisel olevate spordiehitiste kasutamist korraldab maavanem, kes loob tingimused spordi üldiste arengusuundade elluviimiseks ning esitab koostöös kohaliku omavalitsuse organitega ettepanekuid spordialaste riiklike finantseerimis- ja investeerimisprogrammide väljatöötamiseks ja et maavanem moodustab maavalitsuse juurde nõuandva organina spordinõukogu.

Maavalitsused omavad traditsiooniliselt arvestatavat mõju spordiliikumises, kuna nende kaudu liiguvad maakondadele eraldatavad riigieelarvelised toetused, nende poolt koostatakse investeringute pingeread ja teostatakse järelevalvet riigieelarvest eraldatud vahendite kasutamise üle.

Kohalikud omavalitsused

Spordiliikumise areng sõltub kõige enam kohalike omavalitsuste suhtumisest ja nende poolt spordi ja liikumisharrastuseks tingimuste loomisest. Kuidas suudetakse planeerida, ehitada ja ülalpidada oma piirkonnas spordiharrastuseks sobivaid rajatisi, kuidas toetatakse spordiklubide ja spordikoolide tegevust, kuidas tähtsustatakse laste ja noorte spordiharrastust ja kuidas selle kaudu muudetakse oma linn või vald paremaks ning turvalisemaks elukeskkonnaks.

EOK ja Kultuuriministeeriumi poolt 2004.–2007. aastate kohta läbiviidud küsitluste ja infokogumise põhjal saab väita, et kohalike

omavalitsuste kaudu suunatakse sportimistingimuste loomisse üle poole organiseerunud spordiliikumises kasutada olevast ressursist.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) paneb kohalikele omavalitsustele ülesandeks (§ 6.): korraldada antud vallas või linnas noorsootööd, ruumilist planeerimist, koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, spordibaaside ülalpidamist, juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses.

Sellele lisaks otsustab ja korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi, mis on talle pandud teiste seadustega või mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada.

Omavalitsusüksus täidab riiklike kohustusi, mis on talle pandud seadusega või mis tulenevad selleks volitatud riigiorgani ja antud volikogu vahelisest lepingust.

KOKS sätestab ka, et kohalikule omavalitsusele pandud riiklike kohustustega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.

Spordiseadus seab valla ja linna kohustuseks:

- määrata kindlaks oma haldusterritooriumil spordiks vajalik maa-ala;
- kinnitada spordiorganisatsioonide valla- või linnaeelarvest toetamise tingimused, kord ja taotluste vormid ning vajaduse korral näha ette omaosaluse tingimused toetuse saamiseks;
- toetada eelarveliste vahendite olemasolu korral oma haldusterritooriumil asuvate spordiorganisatsioonide tööd;
- tagada munitsipaalkoolides tingimused kehalise kasvatusetunde läbiviimiseks ja soodustada spordiharrastust koolides, spordikoolides ning noortelaagrites;
- määrata oma haldusterritooriumil spordi korraldamisega tegelev teenistuja või määrata need ülesanded mõnele teisele valla või linna ametiasutuse teenistujale;
- informeerida spordiehitise otstarbe muutmise kavatsusest maavalitsust ja Kultuuriministeriumi.

Kahetsusväärset muudeti 2009.a. aprillis spordiseaduses sätestatud kohustust: „toetada oma haldusterritooriumil asuvate spordiorganisatsioonide tööd“ mittekohustava termini „vahendite olemasolu korral“ sissetoomisega ülaltoodud kujul. On algatatud seadusmuudatus aldse kohustuse taastamiseks.

Nii vald kui ka linn on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes korraldavad oma tegevust seaduse alusel ja seaduse alusel valitud ja ametisse määratud organite poolt. Seetõttu ei eksisteeri kohalikes omavalitsustes ühtset sporditegevuseks tingimuste loomise ja toetamise

süsteemi. Suuremates linnades tegutsevad spordi valdkonnas ametid, osakonnad või teenistused, väiksemates valdades on valdkonna vastutus ühel teenistujal muude ülesannete seas.

Kuigi läbivat samasust ja ainuvõimaliku mudeli rakendamist ei toimu, saab üldistada arenguid ja nende erinevusi sõltuvalt omavalitsuse suurusest ning paiknevusest.

Üheks domineerivaks tunnuseks on koostöö ja rollide jaotus kohaliku omavalitsuse ning spordiorganiatsioonide vahel. Vallad ja linnad ei ole peamised sporditreeningute ja võistluste korraldajad, seda teevad spordiorganisatsioonid. Paljudes omavalitsustes sisuliselt tellitakse spordiklubidelt laste ja noorte spordi korraldamist kehtestatud pearahade või muudel alustel toimiva toetuste süsteemi abil. Toetatakse ka valla ja linna esindamist regionaalsetel ning üleriigilistel võistlustel, süsteemi edendamiseks tarvilike koolituste korraldamiseks või seal osalemiseks. Samas on ka valdu, kus kohalik omavalitsus korraldab kogu sporditöö oma jõududega, ei usalda ega soosi spordiklubide initsiatiivi. Kohaliku omavalitsuse pädevuses on ka huvikoolina tegutseva asutuse – spordikooli loomine ja ülalpidamine, siis mitte tegevuse või teenuse delegeerimine vaid ise teostamine.

SPORDIORGANISATSIOONID

Vabatahtlik ja organiseerunud spordiorganisatsioon Eestis on ülesehitatud spordiklubidele ja spordiliitudele, mis valdavas enamuses on mittetulundusühingud.

Kuigi Eestis nimetatakse inimeste vaba tahte alusel asutatud organisatsioone erinevalt: kodanike ühendused, mittetulundusühingud, kolmanda sektori ühendused, kasumitaotluseta ühendused, valitsusvälised organisatsioonid, mitteriiklikud organisatsioonid, on mõttekas edaspidi kasutada siiski nimetust mittetulundusühingud, mis on ka taoliste ühenduste õiguslik koondnimetus või lühendatult ühendused, mida keelepärasem kasutada.

Mittetulundusühingute asutamise, registreerimise ja tegevuse sätestab Mittetulundusühingute seadus.

Spordiliikumisele on omane püramiidjas struktuur, vertikaalsed liikmelisuse suhted ja spordiliikumist läbivad koostöö võrksidemed.

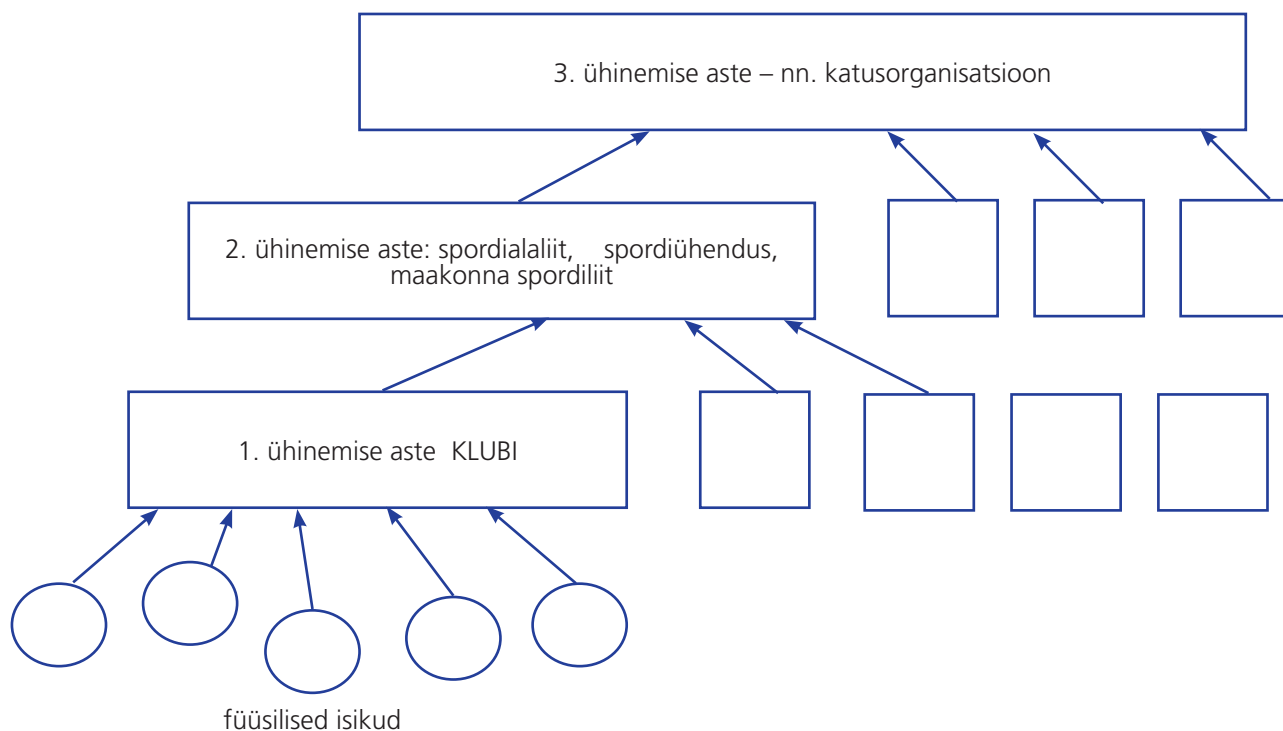
Selle tingliku püramiidi aluse – kõige laiem osa moodustavad spordiklubid, mis on ühistegevusest huvitatud inimeste ühendused, nn. esimese astme ühendused. Ühe või teistsuguse ühise huvi ja harrastuse põhjal asutavad füüsilised isikud mittetulundusühingu, mis seaduses sätestatud korras registreerimisel – kandmisel mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse – omandab eraõigusliku juriidilise isiku staatuse koos sellest tulenevate kohustuste ja õigustega.

Üheks juriidilise isiku õiguseks on olla järgmiste mittetulundusühingute asutajaks või liikmeks.

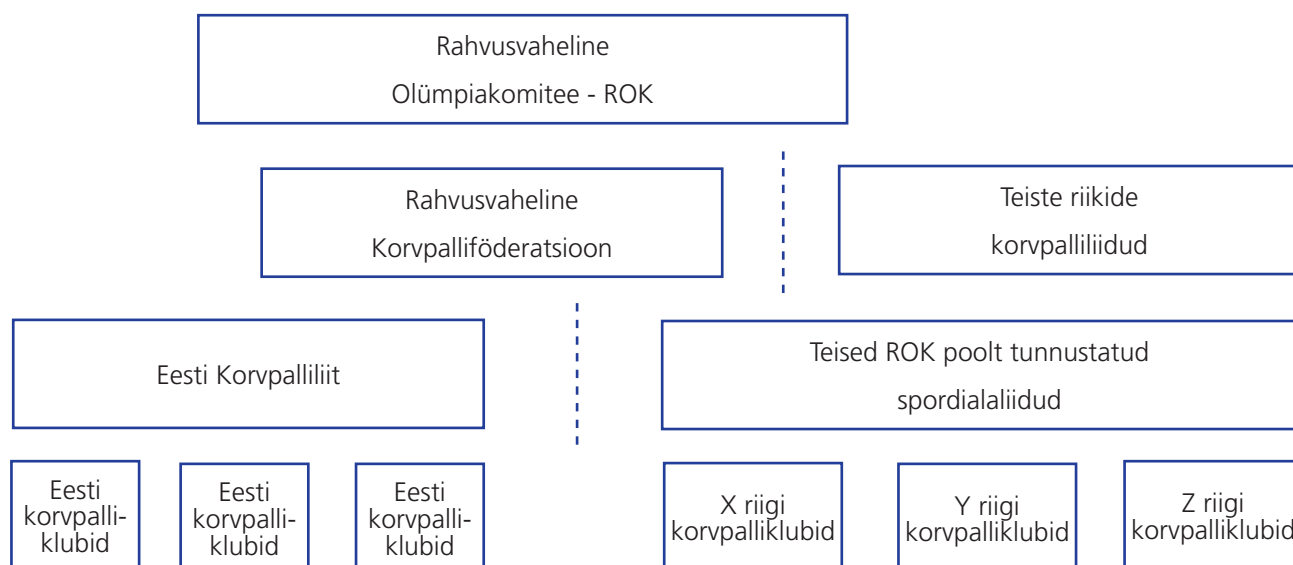
Seega saavad sama spordiala harrastavad klubid ühineda vastavaks spordialaliiduks või ühe maakonna spordiklubid ühineda selle maakonna spordiliiduks. Need ühendused on juba nn. teise taseme ühendused – juriidilised isikud on moodustanud liidu (mittetulundusühingu).

Edasi saame rääkida nn. kolmanda astme ühendustest, kus klubide poolt asutatud spordiliidud on ühinenud üleriigilisel tasandil spordi katusorganisatsiooniks – Eestis EOK-ks või rahvusvahelisel tasandil näiteks vastavaks rahvusvaheliseks spordialaliiduks. Sellist ühte kõikehõlmavat püramiidi näitlikult välja joonistada on võimatu, sest spordiliikumine ei ole üks asutus, kus tippjuht paikneks püramiidi tipus ja erinevad osakonnad, talitused ja harud allpool. Spordiliikumise jõud ja võlu seisnebki tema vormide paljususes, iga osa autonoomsuses juriidilises mõttes ja kokkuleppelistes liikmelisuse sidemetes, mis tulenevad ühistest huvidest, ühistest võistlustest, traditsioonidest ja kokkulepetest (ühised võistlusmäärused, -reeglid, jms.) Igal spordialal, igal territooriumil või igal spordivaldkonnal on oma ja iseseisev püramiid, kus toimivad omad, aastate jooksul kokkulepitud mängureeglid ja traditsioonid.

Klassikaline spordiorganisatsioon – ühendus = MTÜ

Näiteks korvpalliorganisatsiooni püramiid:

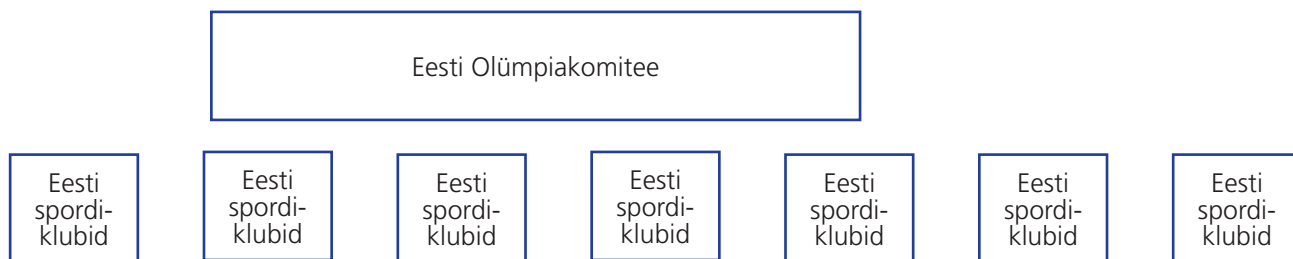

Näiteks Harjumaa spordiorganisatsioonide püramiid:

Näiteks Eesti spordiorganisatsioonide püramiid:

Spordiorganisatsioonide paljususe, erinevate vormide, erinevate korraldusmudelite juures läbivad kogu rahvusvahelist organiseerunud olümpia- ja spordiliikumist ühtsed reeglid ja põhimõtted.

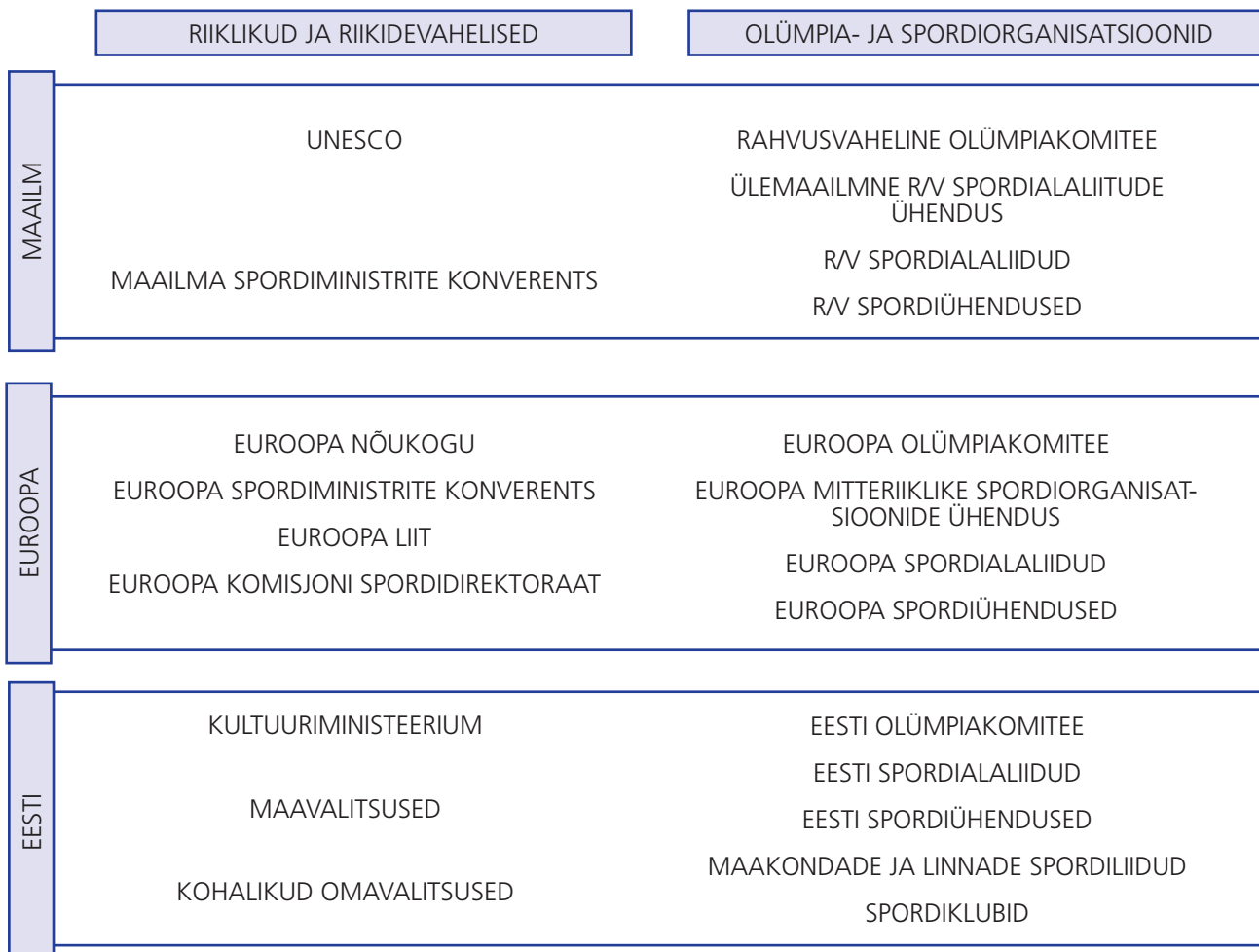
Igal spordialal saab olla üks rahvusvaheline, üks kontinendi, üks riigi spordialaliit.

Igat riiki rahvusvahelises spordialaliidus saab esindada ainult üks rahvuslik spordialaliit.

Igas riigis saab olla ainult üks Rahvusvahelise Olümpiakomitee poolt tunnustatud rahvuslik olümpiaorganisatsioon.

Nende põhimõtete järgimine ja soov osaleda ühtses rahvusvahelises spordiliikumises on kujundanud välja rahvusvahelised spordistruktuurid ja riikide spordistruktuurid.

Lihtsustatud skeem

Riigisisene spordikorraldus on iga riigi siseasi, see sõltub ühiskonna arengust, majandusmudelist ja traditsioonidest. Kuid selleks, et osaleda rahvusvahelises spordiliikumises, olümpiamängudel, maailma- ja kontinentide meistrivõistlustel, maailmakarikavõistlustel ja teistes sarjades, peavad riigil olema spordiorganisatsioonid, mis järgivad kehtestatud mängureegleid ja kokkuleppeid ning seetõttu võimaldavad osalust ja koostööd rahvusvahelisel tasandil.

Viimasel 15 aastal on spordiorganisatsioonideks arvestatud ainult mittetulundusühinguid. Selline säte oli ka 2005. aasta lõpuni kehtinud spordiseaduses.

§ 2. Mõisted 5) spordiorganisatsioon - mittetulundusühing, mille põhiülesandeks on sportliku tegevuse arendamine.

06. aprillil 2005.a. vastu võetud uus spordiseadus jõustub 01. jaanuaril 2006.a. ning avarab tunduvalt spordiorganisatsiooni kui juriidilise isiku vorme.

Uues spordiseaduse § 4. Spordiorganisatsioonid sätestab, et:

1) spordiklubi – eraõiguslik juriidiline isik, mille põhitegevus on spordi arendamine;

kommentaar: spordiklubi saab alates 2006. aastast olla nii mittetulundusühing kui ka äriühing – aktsiaselts või osaühing, samuti sihtasutus. Oluline on tema tegevuse sisu. Kõigil neil eraõiguslikel juriidilistel isikutel on olulisi erinevusi liikmelisuse, omandiõiguse, maksusoodustuste, asutamise ja juhtimise osas.

2) maakonna spordiliit – maakonnas tegutsevate spordiklubide ühendus, kes rahvusliku olümpiakomitee liikmena esindab maakonna sporti ja kellel on ainuõigus korraldada maakonna meistrivõistlusi ja anda vastavaid tiitleid;

kommentaar: maakonna spordiliidu kui eraõigusliku juriidilise isiku tegevusvormiks on seadusloojad näinud ette mittetulundusühingut, kuna ta on ja peab ka jääma liikmelisusel baseeruvaks ning liikmete poolt demokraatlikult juhitavaks organisatsiooniks.

3) spordialaliit – spordiala harrastavate spordiklubide üleriigiline ühendus, kes spordiala rahvusvahelise spordialaliidu ning rahvusliku olümpiakomitee liikmena spordiala esindab ja kellel on ainuõigus korraldada üleriigilisi meistrivõistlusi ning anda vastavaid tiitleid;

kommentaar: sama, mis maakonna spordiliidu kohta.

- 4) spordiühendus – spordi spetsiifilises valdkonnas (harastussport, tervisesport, koolisport, üliõpilassport, puudega inimeste sport, töökohasport, veteranisport jm) või piirkondlikul põhimõttel tegutsevate spordiklubide või füüsiliste isikute ühendus;

kommentaar: sama, mis maakonna spordiliidu kohta.

- 5) rahvuslik olümpiakomitee – maakonna spordiliite, spordialaliite, spordiühendusi ja olümpiahartas sätestatud tingimustel füüsilisi isikuid ühendav organisatsioon, kes korraldab ühistegevust ja arendab ning kaitseb spordi- ja olümpialiikumist Eestis.

kommentaar: sama, mis maakonna spordiliidu kohta.

Seega ei muuda spordiklubi kui eraõigusliku juriidilise isiku avaram käsitlemine spordiorganisatsiooni kui terviku traditsioonilist liikmelisusel põhinevat ja demokraatlike valimiste kaudu teostatavat juhtimist ning üldist töökorraldust.

Küll võimaldab muudatus kaasata spordiorganisatsiooni aina enam sportlikke teenuseid osutavaid klubisid ning luua sisuliselt äriühingutena tegutsevatele klubidele õiguslik raamistik kuulumaks spordiorganisatsiooni.

Spordiorganisatsioonide arv Eestis kasvab pidevalt. Luuakse uusi spordiklubisid, tekivad uued ühendused uute liikumisvormide, spordialade või sihtgruppide baasil. Spordiorganisatsioon on pidevas muutuses. Need muutused sõltuvad eelkõige spordiorganisatsiooni liikmetest, eestvedajatest ja juhtidest. Seetõttu ei saa Eestis ega mujal olla täpselt ühesuguseid spordiorganisatsioone.